

El llenguatge Diguem no

En la immensa majoria de verbs les formes de les dues primeres persones del plural del present d'indicatiu i de l'imperatiu són idèntiques. (En el parlar balearic aquesta identitat es redueix a la segona persona del plural.) Així, es pot dir que oracions com Parlem en català o Passeu per la via són ambigües: tant poden representar la constatació o indicació d'un fet que realment s'esdevé (indicatiu) com una ordre, consell, suggeriment, etc (imperatiu). És el context —la situació— que en aquests casos sol resoldre l'ambigüetat.

Però, com hem dit, aquesta identitat de forma es produeix només en la immensa majoria dels verbs, no en tots: en alguns verbs del segon grup i del tercer, com és ara dir (que pertany al segon grup), distingim totes les persones del present d'indicatiu de les corresponents de l'imperatiu. (En una bona part, com encendre, beure, moure, etc, hi ha identitat en la segona persona del plural però no en la primera: bevem i beguem, etc.) Així, quan llegim una frase com Diem no als impostos abusius ens cal interpretar, en principi, que es tracta de la indicació d'un fet: els qui subscriuen aquesta frase diuen no als impostos abusius. Tot seguit, però, ens assalta un dubte: ¿no es deu pas tractar d'una consigna —diriem raimoniana— formulada, a causa d'un error gramatical, per mitjà de l'indicatiu en lloc de l'imperatiu? ¿No volen pas dir, en realitat, Diguem no als impostos abusius? Vet ací, doncs, el moll de l'os de la qüestió. Si es vol constatar —indicar— un fet, cal recórrer a l'indicatiu: Diem que no. Si es vol donar una ordre (prec, consigna, etc) ens hem de servir de l'imperatiu: Diguem que no.

Un fet, però, pot diferenciar clarament l'indicatiu de l'imperatiu: la col·locació dels pronoms febles. Paseu per la via, hem dit, és una frase ambigua. Ja no ho són, en canvi, Hi passeu (ind) i Passeu-hi (imp). Per tant, quan llegim una frase com «Aquests diem-ne revolucionaris...» (construcció concessiva molt característica del català) ja no hi podem veure ambigüetat ni sentit dubtós sinó, amb la posició del pronom, error gramatical declarat: no pot tractar-se sinó d'un imperatiu i hauria calgut dir Aquells diguem-ne revolucionaris.